

Ed.

4. Frumvarp til laga

[4. mál]

um breytingar á almennum hegningarlögum nr. 19 frá 12. febrúar 1940.

(Lagt fyrir Alþingi á 74. löggjafarþingi, 1954.)

1. gr.

30. gr. laganna orðist svo:

Um heimild dómsmálaráðherra til að fresta ákæru skilorðsbundið og til að ákveða, að saksókn skuli niður falla, fer eftir ákvæðum 56. gr. þessara laga svo og 24. gr. laga um meðferð opinberra mála nr. 27 frá 5. marz 1951.

2. gr.

Fyrirsögn VI. kafla laganna orðist svo:

Um skilorðsbundna frestun ákæru og skilorðsbundna dóma.

3. gr.

56. gr. laganna orðist svo:

Þegar aðili hefur játað brot sitt, er dómsmálaráðherra heimilt að fresta um tiltekinn tíma ákæru til refsingar út af því, eins og hér segir:

1. Út af brotum, sem unglingar á aldrinum 15—21 árs hafa framið.

2. Þegar högum sakbornings er þannig háttað, að umsjón eða aðrar ráðstafanir samkvæmt 3. mgr. 57. gr. má telja vænlegri til árangurs en refsingu, enda sé broti ekki svo varið, að almannahagsmunir krefjist saksóknar.

Skilorðstími má ekki vera skemmri en 1 ár og ekki lengri en 5 ár. Að jafnaði skal ákveða hann 2—3 ár. Ráðherra tiltekur hverju sinni upphafstíma frestsins.

Þegar ákæru er frestað, má setja aðila skilyrði, sem talin eru í 3. mgr. 57. gr., eftir því sem hæfa þykir. Breyta má skilyrðum á skilorðstímanum, þar á meðal lengja frestinn, en þó ekki fram yfir 5 ár alls.

Mál aðila má taka upp af nýju, ef réttarrannsókn hefst, áður en skilorðstíma lýkur, út af nýju broti, sem hann hefur framið á skilorðstímanum eða áður en máli var frestað, svo og ef hann rýfur ella í veigamiklum atriðum skilyrði þau, sem honum voru sett.

Þegar rannsóknardómari telur, að ákæru kunni að verða frestað samkvæmt þessari grein, skal hann bera málið undir dómsmálaráðherra og senda honum til-
lögur sínar.

Nú er ákæru frestað samkvæmt ákvæðum þessarar greinar, og skal ráðherra þá kynna aðila rækilega skilyrðin og gera honum ljósar afleiðingar skilorðsrofa.

4. gr.

57. gr. laganna orðist svo:

Ákveða má í dómi, að fresta skuli með skilyrðum um tiltekinn tíma:

a. Ákvörðun um refsingu.

b. Fullnustu refsingar.

Skilorðstími má ekki vera skemmri en 1 ár og ekki lengri en 5 ár. Að jafnaði skal ákveða hann 2—3 ár. Upphaf skilorðstíma skal ákveðið í dómi hverju sinni.

Frestun skal vera bundin því skilyrði, að aðili gerist ekki sekur um nýtt brot á skilorðstímanum, sbr. 60. gr. Frestun má einnig binda skilyrðum, eftir því sem hér segir:

1. Að aðili sæti á skilorðstímanum umsjón einstakra manna, félags eða stofnunar. Aðili skal jafnan sæta slíkri umsjón, ef honum eru sett skilyrði samkvæmt 2.—5. tölulið hér á eftir.

2. Að aðili hlíti fyrir mælum umsjónarmanns um dvalarstaði, menntun, vinnu, umgengni við aðra menn og notkun tómstunda.
3. Að aðili neyti ekki á skilorðstímanum áfengis né deyfilyfja.
4. Að aðili gangist undir dvöl á hæli tiltekinn tíma, ef nauðsyn þykir til bera, allt að 18 mánuðum, er venja þarf hann af notkun áfengis eða deyfilyfja, en ella allt að 1 ári.
5. Að aðili gangist undir að þola takmarkanir á umráðum yfir tekjum sínum eða öðru, er fjárhag hans varðar.
6. Að aðili greiði eftir getu fébætur fyrir tjón, sem hann hefur valdið með broti sínu.

Nú er heimilt að dæma aðila fésekt auk refsivistar, og má þá dæma honum að greiða fésekt, enda þótt ákvörðun um refsivist eða fullnustu refsivistardóms sé frestað.

Dómari skal kynna dómfellda rækilega skilyrðin og gera honum ljósar afleiðingar skilorðsrofa.

5. gr.

58. gr. laganna orðist svo:

Þegar umsjón er gerð að skilyrði, ákveður dómismálaráðherra, hver hana hefur á hendi. Dómismálaráðherra getur af sjálfsdáðum eða eftir tilmælum aðila breytt fyrir mælum, er umsjónarmaður setur aðila samkvæmt 2., 5. og 6. tölulið 3. mgr. 57. gr.

Nú hefur aðila verið sett skilyrði um dvöl á hæli samkvæmt 4. tölulið 3. mgr. 57. gr., og getur dómismálaráðherra þá vegna breyttra ástæðna fellt skilyrðið niður að nokkru leyti eða öllu, að fengnum tillögum forstöðumanns hælís, ef því er að skipta.

6. gr.

59. gr. laganna orðist svo:

Ef aðili rýfur í verulegum atriðum skilyrði þau eða fyrir mæli, sem honum hafa verið sett samkvæmt 1.—6. tölulið 3. mgr. 57. gr., getur dómismálaráðherra krafizt, að dómari taki málið fyrir af nýju, enda sé skilorðstími ekki liðinn, þegar málið kemur fyrir dóm.

Nú viðurkennir aðili ekki skilorðsrof eða telur sig ekki hafa getað fullnægt skilyrðum af ástæðum, sem honum verði ekki gefin sök á, og getur hann þá krafizt úrskurðar dómara um það efni. Úrskurður samkvæmt þessari mgr. sætir kærú eftir kröfu dómismálaráðherra eða aðila.

Þó að skilyrði hafi verið rofin, getur dómari ákveðið með úrskurði, að frestun skuli haldast, eftir atvikum með breyttum skilyrðum, þar á meðal um lengd frestsins, þó svo, að gætt sé hámarkstíma samkvæmt 2. mgr. 57. gr. Heimilt er dómismálaráðherra að kæra þann úrskurð.

Ef refsing hefur ekki áður verið ákveðin, getur dómari dæmt refsingu, með eða án skilorðs.

Nú hefur refsing áður verið tiltekin í dómi, og ákveður dómari þá fullnustu dóms, ef frestur er ekki veittur samkvæmt 3. mgr. þessarar greinar.

7. gr.

60. gr. laganna orðist svo:

Nú hefur réttarrannsókn út af nýju broti aðila hafizt, áður en skilorðstíma lýkur, og er dómstólunum þá heimilt að dæma refsingu fyrir það brot sér í lagi án skilorðs, en láta skilorðsdóminn haldast. Kemur slíkt einkum til greina, er hið nýja brot hefur ekki verið framið af ásettu ráði eða varðar aðeins sektum. Ella tekur dómari bæði málin til meðferðar og dæmir þau í einu lagi. Heimilt er að hafa þann dóm skilorðsbundinn. Ef refsing er þá dæmd, skal tiltaka hana eftir reglum 77. gr., hafi hið nýja brot verið framið eftir uppsögu héraðsdóms í upphaflega málinu, en eftir reglum 78. gr., hafi hið nýja brot verið fyrir framið.

8. gr.

61. gr. laganna orðist svo:

Þegar refsing verður ekki dæmd eða hún fellur niður vegna ákvæða þessa kafla, hefur dómurinn ekki itrekunaráhrif.

Nú er skilorðsdómur dæmdur, og verður aðili þá ekki sviptur réttindum samkvæmt 3. mgr. 68. gr.

9. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi, og eru frá sama tíma úr gildi felldar 2. málsgrein 75. gr. og 1. málsgrein 84. gr. laga nr. 19/1940.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Hinn 28. júlí 1952 skipaði dómsmálaráðherra þá prófessor Ármann Snævarr og hæstaréttardómarana Jónatan Hallvarðsson og Þórð Eyjólfsson til að endurskoða hin almennu hegningarlög. Hafa þeir unnið að því verki síðan og að lokinni endurskoðun á VI. kafla laganna samið frumvarp það, sem hér liggur fyrir. Dómsmálaráðherra hefur haft frumvarpið til athugunar. Telur hann rétt að leggja það nú þegar fyrir Alþingi, enda er efni þess þannig háttað, að ekki er ástæða til að fresta framlagningu þess, unz lokið er endurskoðun laganna í heild.

Eftirfarandi greinargerð fylgdi frumvarpinu frá höfundum þess:

Nú á tímum ber mjög á þeirri stefnu í sambandi við endurskoðun og endurbætur á refsilöggjöf, að ríkisvaldinu beri að gera meiri gangskör að því en raun hefur orðið á hingað til að bjarga mönnum, sem afbrot hafa framið, út af afbrota-brautinni og gera þá að hæfum samfélagsþegnum. Viðleitni þessi hefur einkum beinzt að unglingum, sem afbrot hafa framið, en er vitanlega ekki einskorðuð við unga menn. Í stað refsingar hefur þá í ýmsum tilfellum verið talið heppilegt að grípa til annarra ráðstafana, sem hæfari þykja til að beina afbrotamönnum inn á réttar brautir og samhæfa þá þjóðfélaginu.

Einn þátturinn í þessari viðleitni er lögleiðing skilorðsbundinna dóma í sakamálum og skilorðsbundinnar frestunar eða niðurfalls ákæru. Er aðila þá ætlaður tiltekinn frestur til að sýna, að hann hafi breytt um stefnu og betrað framferði sitt. Í sumum tilfellum er ríkisvaldið látið stuðla að því með virkri aðstoð, að svo geti orðið. Ef aðili gerist ekki sekur um ný brot á frestímanum og heldur að öðru leyti skilorð, sem honum kunna að vera sett, sleppur hann við refsingu, en vitund um, að hann kunni að sæta refsingu, ef hann heldur ekki skilyrðin, á að vera honum hvatning til að taka upp breytta og betri lífnaðarhætti.

Löggjöf um skilorðsbundna dóma í refsímálum var fyrst sett í Englandi og Bandaríkjum Norður-Ameríku á síðara hluta 19. aldar. Í Norðurálfuríkjum utan Englands voru slík ákvæði víða leidd í lög í byrjun þessarar aldar. Yfirleitt var hægt og gætilega af stað farið, þar sem hér var um áður óþekkta tilraun að ræða. Það braut mjög í bága við rótgróinn hugsunarhátt þeirra tíma, að afbrotamanni væri veitt færi á því að sleppa við „rétt!áta refsingu“ fyrir brot sitt. Nú þykir meira en hálfir aldar reynsla hafa sannað til fullnaðar tilverurétt skilorðsdóma, enda hefur notkun þeirra sífelld farið vaxandi.

Í löggjöf um skilorðsdóma urðu ákvæði um frestun á refsingum með tvennum hætti. Í löggjöf Englands og Bandaríkjanna varð það aðalregla, að frestað var að taka ákvörðun um refsingu. Því var að visu lýst í dómi, að aðili hefði gerzt sekur um afbrot það, sem ákæra tók til, en frestað var að dæma nokkra tiltekna refsingu. Ef skilorð var rofið, var málið tekið fyrir af nýju og refsing dæmd. Í Norðurálf-unni, annars staðar en í Englandi, varð löggjöf hins vegar á þá leið, að refsing var þegar dæmd, en *fullnustu* hennar frestað. Það hefur verið talinn kostur við Engilsaxnesku stefnuna, að aðstaða sakbornings til að afla sér atvinnu og menntunar og yfirleitt til að samlaga sig þjóðfélaginu væri betri, þegar ekki hvíldi á hon-

um dómur um tiltekna refsingu. Af þeim sökum hafa ýmis ríki hneigzt að því á síðari tímum að veita dómstólum heimild til að fresta ákvörðun um refsingu, þegar það þykir henta. Kemur það einkum til greina, þegar sakborningi er gert að hlíta sérstökum ráðstöfunum á skilorðstímanum. Hafa Svíar þegar leitt þetta í lög hjá sér, og danskar og norskar refsilaganefndir hafa einróma lagt til, að þetta eða svipað fyrirkomulag verði einnig upp tekið í Danmörku og Noregi. Samt hefur þótt rétt að láta jafnframt haldast heimild dómstóla til að fresta einungis fullnustu refsingar, þegar það þykir betur við eiga.

Skilyrði fyrir því, að aðili sleppi við refsingu, eru mismunandi. Það skilyrði hefur þó ávallt og alls staðar verið sett, að aðili fremji ekki nýtt brot á skilorðstímanum. Ef frestun er bundin þessu skilyrði einu, fer aðili frjáls ferða sinna eftir uppkvaðningu dóms og sleppur við refsingu, ef hann heldur skilorðið. Í mörgum tilfellum hefur þó þótt vænlegra til góðs árangurs, einkum þegar um unga menn er að ræða, að auk umrædds almenns skilorðs séu aðila sett ýmis önnur sérstök skilyrði, eftir því sem við á hverju sinni, og gætir þar mest þess skilyrðis, að aðili sé háður meiri eða minni umsjón á skilorðstímanum. Geti þá rof á slíkum sérstökum skilyrðum leitt til þess út af fyrir sig, að aðili verði að sæta refsingu fyrir brot það, sem hann var sakaður um. Jafnframt því, að sakborningi hafa verið sett sérstök skilyrði um umsjón o. fl., hefur ríkisvaldið víðast hvar í sívaxandi mæli haldið uppi starfsemi til leiðbeiningar og aðstoðar sakborningum á skilorðstímanum. Þykir tilgangi með skilorðsdómum hvergi nærri verða náð, nema slík opinber tilhlutun komi til. Þess má geta hér, að nú er málum ungra afbrotamanna víða skipað með sérstökum hætti, m. a. með þvingunaruppeldi á ungmennahælum, sem kemur í stað refsingar. Hafa slíkar ráðstafanir þá dregið úr notkun skilorðsdóma, að því er til unglunga tekur, en þar sem þessi úrræði liggja utan sviðs skilorðsbundinnar frestunar á refsingu, verða þau ekki nánar rædd í þessu sambandi.

Með lögum nr. 39/1907 voru fyrst sett hér á landi ákvæði um skilorðsbundna hegningardóma. Náði sú heimild eingöngu til brota, er vörðuðu við hin alm. hegningarlög. Heimilað var að fresta fullnustu refsídóma um 5 ár frá dómsuppsögu, enda væru sérstakar málsbætur fyrir hendi og hegning aðila færi ekki fram úr tilteknu hámarki. Með lögum nr. 57/1933, sbr. lög nr. 51/1928, var hámark þetta ákveðið 1 árs betrunarhúsvinna. Refsing skyldi falla niður, ef aðili sætti ekki ákæru fyrir lok frestsins fyrir brot, framið af ásettu ráði, sem varðaði þyngri refsingu en sektum. Svo skyldi aðili og sæta refsingu, ef hann ryfi önnur sérstök skilyrði, sem sett væru fyrir frestun refsingar. Ákvæði þessi voru tekin lítt breytt upp í VI. kafla núgildandi hegningarlaga. Þó var heimildin rýmkuð þannig, að leyft var að dæma skilorðsdóma í sakamálum út af brotum gegn öðrum lögum en hinum alm. hegningarlögum, þó að undanskildum sektardómum, og skilorðstími ákveðinn 2—5 ár.

Þá var ráðherra með lögum 39/1907 heimilað að ákveða, að málshöfðun gegn unglíngum 14—18 ára skuli falla niður með því skilyrði, að aðila sé komið fyrir á góðu heimili í sveit um tiltekinn tíma, allt að fullum 21 árs aldri, og að hann sé þann tíma háður eftirliti, sem hæfa þykir. Málið skyldi tekið upp af nýju, ef aðili gerðist sekur á tímabilinu um nýtt brot eða bryti í einhverju verulegu gegn fyrirmælum umsjónarmanns. Samsvarandi ákvæði voru sett í 30. gr. núgildandi hegningarlaga. Fellt var þó niður það skilyrði, að jafnan væri skylt að koma hlutaðeigandi unglíng til dvalar í sveit, aðeins tekið fram, að hann skyldi háður eftirliti.

Í frumvarpi því, sem hér liggur fyrir, er gert ráð fyrir allmiklum breytingum á ákvæðum gildandi laga um framangreind efni.

Í 56. gr. eru ákvæði um heimild til handa dómsmálaráðherra til að fresta ákæru skilorðsbundið. Kemur sú grein í stað 30. gr. núgildandi hegningarlaga. Þó að ákvæði þessi varði ákæruleglur og geti því átt heima í IV. kafla laganna, þá þykir samt rétt að flytja þau í VI. kafla, með því að þau eru svo nátengd ákvæðum um skilorðsbundna dóma.

Ákvæði 56. gr. eru að ýmsu leyti viðtækari en ákvæði 30. gr. núgildandi hegningarlaga. Aldurstakmark unglinga þeirra, sem greinin tekur til, er hækkað úr 18 árum í 21 ár. Eðlilegt er, að dómsmálaráðuneytið hafi heimild til að ráðstafa brotlegum unglimum á þessum aldri, án þess að því beri að kæra þá til refsingar. Þá er heimildin og látin ná til eldri manna, þegar ætla má, að umsjón eða aðrar ráðstafanir séu hentari en refsing til að koma aðila á réttan kjöl. Er þessi heimild miðuð við hag sakbornings og liggur undir mat ráðherra. Þó er sá varnagli sleginn, að heimildina ber ekki að nota, þegar um stórfelld brot er að ræða, þar sem ákæra verður til refsingar vegna almannavarnaðar. Í mjög mörgum tilfellum mun ákæruvaldinu vera ljóst, að ákæra á hendur sakborningi hljóti að leiða til skilorðsbundins dóms, og virðist þá hentara, að ákæru sé frestað skilorðsbundið. Bæði léttir það undir möguleika sakbornings til að stöðvast á afbrotabrautinni, þar sem brot hans kemst síður í hárnæli, og auk þess sparast sú fyrirhöfn opinberra starfsmanna, sem ákæra og dómur hefur í för með sér.

Í 57. gr. eru ákvæði um heimild dómstóla til að dæma skilorðsbundna dóma. Er sú heimild einnig að mun rýmri en samkvæmt núgildandi lögum, eins og nánar verður gerð grein fyrir í athugasemdum við greinina sjálfa. Það nýmæli er hér, að dómstólum er heimilað að velja á milli þess að fresta *ákvörðun um refsingu* og að fresta *fullnustu dæmdrar refsingar*. Eins og áður hefur verið að vikið, er heimild til frestunar á refsíákvörðun á því reist, að hentara sé í ýmsum tilfellum að beita öðrum ráðstöfunum en refsingu við sakborning. Kemur þar aðallega til greina umsjón á skilorðstímanum, enda sé hún meira en nafnið eitt. Líklegt þykir, að aðstaða sakbornings til viðreisnar verði betri, ef ekki hvílir á honum dómur um tiltekna refsingu, enda þótt fullnusta væri gerð skilorðsbundin.

Í fjölmönnum ríkjum er að sjálfsögðu auðveldara en hér að beita ýmsum aðferðum við sakborninga á skilorðstímanum, eftir atvikum á mismunandi hælum eða stofnunum, og aðgreina þá samkvæmt því svo sem hæfa þykir, m. a. með tilliti til aldurs, kyns, andlegs ástands, tegundar afbrota o. s. frv. Á síðustu tímum hafa mörg ríki komið upp slíkum stofnunum, en auk þess eru ráðnir sérstakir menn, sem hafa umsjón með skilorðsdæmdum mönnum að aðalstarfi og hafa hlotið til þess sérstaka menntun og þjálfun. Er starf þeirra í því fólgið að leiðbeina hinum skilorðsdæmdum mönnum og veita þeim hvers konar aðstoð til að komast á réttan kjöl í lífinu. Í því skyni hafa eftirlitsmennirnir samband og samvinnu við vinnuráðningarstofur, skóla o. fl. Í Englandi, þar sem skipun á þessum málum er komin í bezt horf, eru t. d. 1200—1300 fastráðnir eftirlitsmenn (probations officers). Í Danmörku hefur föstum eftirlitsmönnum verið fjölgað á síðustu árum, munu nú vera 6 í Kaupmannahöfn og auk þess í öðrum helztu bæjum, einn á hverjum stað. Eftirlitsmenn þessir hafa svo sér til aðstoðar ólaunaða hjálparmenn og sjálfboðaliða. Hér á landi verður ekki unnt að koma upp sérstofnunum handa skilorðsdæmdum mönnum með sama hætti og tíðkast erlendis og þá ekki heldur kleift að koma á þeirri aðgreiningu sakborninga, sem þar er gerð. Af þeim sökum er enn nauðsynlegra, að hér sé fastráðinn eftirlitsmaður með skilorðsdæmdum mönnum, einkum unglimum, sem leiðzt hafa út á afbrotabraut. Til hans gætu slíkir menn leitað með vandamál sín, fengið aðstoð hans við útvegum á vinnu, samastað o. s. frv. Mundi þetta vafalaust verða til mikils gagns fyrir hlutaðeigandi einstaklinga og þjóðfélagið í heild, auk þess sem það mundi spara útgjöld ríkisins til lögreglumanna, því að starf eftirlitsmanna er að öðrum þræði löggæzlustarf.

Þó að skilorðsbundin frestun refsíákvörðunar sé heimilud samkvæmt framan-sögðu, þá þykir einnig rétt að láta haldast núgildandi heimild laga um frestun á fullnustu refsingar. Mundi slík heimild einkum verða notuð, þegar skilorð er einungis fólgið í því, að aðili fremji ekki nýtt brot á skilorðstímanum. Það er þó lagt á vald dómara að ákveða, hvort aðila skuli sett sérstök skilyrði, þegar fullnustu refsingar er frestað.

Áður en dómstóll ákveður, hvort skilorðsdómur skuli upp kveðinn og hvernig honum skuli vera háttað, ber honum að kynna sér rækilega persónulega hagi og aðstæður sakbornings, sbr. 75. gr. laga nr. 27/1951.

Samkvæmt 56. gr. nógildandi hegningarlaga er dómstólum veitt heimild til að setja aðila sérstök skilyrði, en ekki nánar greint, hver þau skilyrði megi vera. Rétt þykir að breyta þessu á þá leið, að skilyrðin séu ákveðin í lögnum, þ. e. tegundir þeirra, en síðan lagt á vald dómstóla, hvaða skilyrði séu valin hverju sinni. Eru skilyrði þessi tæmandi talin í 1.—6. tölulið 3. mgr. 57. gr. Oftast mundu dómstólar setja aðila skilyrði einungis með tilvísun til þess töluliðs eða þeirra töluliða, sem við þykir eiga, en heimilt er þeim að kveða nánar á um það. Er og skylt að tiltaka tímalengd, þegar skilyrði er sett samkvæmt 4. tölulið. Að öðru leyti annast umsjónarmaður undir yfirstjórn ráðherra framkvæmd umsjónar og setur aðila á hverjum tíma þau fyrirmæli, sem við þykir eiga, en þó innan þeirra marka, sem í lögnum eru sett og nánar tiltekin í dómi.

Um heimild til að dæma óskilorðsbundna fésekt auk skilorðsbundins dóms um ákvörðun eða fullnustu refsivistar vísast til athugasemda við 4. mgr. 57. gr. Hér skal þess getið, að ekki þótti rétt að veita dómstólum heimild til að ákveða í refsivistardómi, að nokkur hluti refsivistar skuli vera óskilorðsbundinn, en nokkur hluti skilorðsbundinn. Um slík úrræði eiga betur við reglur V. kafla um reynslulausn, eftir að aðili hefur tekið út nokkurn hluta refsivistar, auk þess sem skilorðsbundin náðun getur leitt til sams konar eða svipaðrar niðurstöðu.

Frv. það, sem hér liggur fyrir, haggar ekki að neinu leyti heimild þeirri, sem dómsmálaráðherra er veitt í 24. gr. laga nr. 27/1951 varðandi niðurfellingu saksóknar.

Um einstakar greinar skal eftirfarandi tekið fram:

Um 56. gr.

Grein þessi kemur í stað 30. gr. nógildandi hegningarlaga, og er því áður lýst, hvers vegna henni er valinn staður í þessum kafla. Einnig hefur þess áður verið getið, hver rök liggja til þess, að heimild dómsmálaráðherra til að fresta ákæru er rýmkuð til muna frá því, sem nú gildir.

Um 1. mgr. Rétt þykir að takmarka heimild ráðherra við það, að aðili hafi játað brot sitt. Þegar aðili viðurkennir ekki sök sína, verða dómstólar að kveða á um sekt hans eða sýknu.

Heimild ráðherra samkvæmt 1. tölulið er ekki háð sérstökum takmörkunum. Tekur hún til sérhvers brots, sem aðili hefur framið innan fullnaðs 21 árs aldurs, og skiptir ekki máli, þó að réttaraðgerðir út af brotinu hefjist síðar.

Í 2. tölulið er heimild ráðherra takmörkuð við það, að ekki sé um svo stórfelld brot að ræða, að niðurfelling saksóknar út af þeim mundi veikja um of þann tilgang refsilöggjafar að skapa almannavarnað. Dómvenja um skilorðsbundna dóma mun að sjálfsögðu verða ráðherra til leiðbeiningar um notkun þessarar heimildar.

Um 2. mgr. Um lengd skilorðstíma koma þau sjónarmið til greina, að hann má annars vegar ekki vera svo skammur, að ekki verði dregnar neinar öruggar ályktanir um breytta hegðun sakbornings. Hins vegar verður einnig að gæta þess, að fresturinn verði ekki úr hófi langur, með því að sú þvingun, sem felst í yfirvofandi ákæru og refsidómi, svo og ófrjálsræði það, sem samfara er umsjón og öðrum ráðstöfunum, getur dregið úr viðleitni sakbornings til að sjá sjálfum sér farborða og orðið honum fjötur um fót í samlífi við aðra menn, þegar til lengdar lætur. Með hliðsjón af þessum atriðum hefur þótt hæfilegt, að skilorðstíminn verði að jafnaði 2—3 ár. Gert er ráð fyrir því, að heimild sú, sem greinin veitir til að hafa frestinn skemmri eða lengri en hér var sagt, verði aðeins notuð, þegar sérstaklega stendur á. Lagt er á vald ráðherra að ákveða upphafstíma frestsins, en væntanlega verður hann að jafnaði miðaður við þann tíma, er ákvörðun er tekin.

Um 3. mgr. Þegar ákæru er frestað, er það ávallt skilyrði fyrir niðurfalli sak-

sóknar, að aðili gerist ekki sekur um nýtt brot á skilorðstímanum, sbr. 4. mgr. Auk þess getur ráðherra sett aðila sérstök skilyrði, sem greind eru í 3. mgr. 57. gr., og verða þau nánar rædd í athugasemdum við þá grein. Dómsmálaráðherra er heimilt að breyta slíkum skilyrðum á skilorðstímanum, þó innan þeirra marka, sem ákveðin eru í 3. mgr. 57. gr. um einstök skilyrði. Að sjálfsgöðu verður sú heimild ekki notuð, nema hegðun aðila eða breyttar ástæður gefi sérstakt tilefni til þess.

Um 4. mgr. Ef aðili fremur nýtt brot á skilorðstímanum, er það skilorðsrof, sem leitt getur til ákæru út af eldra brotinu. Þegar svo stendur á, er ráðherra þó ekki gert skylt, heldur aðeins heimilt, að ákæra út af eldra brotinu. Oft getur verið heppilegt að láta hina skilorðsbundnu frestun haldast og láta hana eftir atvikum taka til beggja brotanna, einkum ef nýja brotið er smávægilegt. Mundi þá oft ástæða til að setja aðila ný skilyrði, m. a. nýjan skilorðsfrest. Einnig getur komið til greina að afgreiða nýja málið sér í lagi, hvort heldur án málshöfðunar, ef til þess er heimild, sbr. 112. gr. laga nr. 27/1951, eða með ákæru og dómi. Gegnir svipuðu máli um þetta og heimild dómstóla til að dæma nýtt brot sér í lagi samkvæmt 60. gr. frv., og má um þau sjónarmið, sem þar koma helzt til greina, vísa til athugasemda við 60 gr.

Þegar aðili verður uppvís á skilorðstímanum að nýju broti, sem hann hefur framið, áður en ákæru var frestað, getur það einnig leitt til þess, að hann verði ákærður fyrir brot það, sem ákærufrestun tók til. Eru þá brostnar forsendur fyrir frestuninni. Lagt er á vald ráðherra, hvort frestun skuli haldast, þegar svo stendur á, og koma þar til greina svipuð sjónarmið og um ný brot, sem framin eru á skilorðstímanum.

Loks gefa rof aðila á hinum sérstöku skilyrðum, sem honum kunna að hafa verið sett, valdið því, að mál hans verði tekið fyrir af nýju. RoF hans á þeim skilyrðum eða fyrirmælum í sambandi við þau verða þó að vera veigamikil, til þess að hann glati rétti þeim, er hann hefur öðlazzt með skilorðsbundinni frestun ákæru. Metur ráðherra það hverju sinni, en bera má þetta atriði undir dómstóla, sbr. 2. mgr. 59. gr.

Réttarrannsókn út af nýju broti aðila, hvort heldur það hefur verið framið áður eða eftir að ákæru var frestað, veldur því, að skilyrði er ekki fullnægt, enda sé rannsókn byrjuð fyrir lok skilorðstímans. Sama er um réttaraðgerðir, sem hefjast á skilorðstímanum út af rofi aðila á sérstökum skilyrðum. Ef slíkar réttargerðir hafa ekki hafizt fyrir lok skilorðstímans, verður aðila ekki eftir það dæmd refsing fyrir brot það, sem hin skilorðsbundna frestun tók til.

Um 5. mgr. Ákvæði þessarar mgr. eru sett til að koma í veg fyrir, að dómari ákveði sjálfur málshöfðun, sbr. 114. gr. laga nr. 27/1951, þegar vera má, að ráðherra vilji fresta ákæru skilorðsbundið. Ekki er ráðherra að neinu leyti bundinn við tillögur dómara um málið.

Um 6. mgr. Það varðar miklu, að sakborningi sé gert ljóst, hver skilyrðin eru og hvaða afleiðingar skilorðsrof hafi í för með sér fyrir hann. Nauðsynlegt er, að aðila sé afhent skirteini, þar sem þessi atriði eru skýrt greind.

Um 57. gr.

Um 1. mgr. Hér er í upphafi greind heimild dómstóla til að dæma skilorðsbundna dóma í sakamálum. Heimildin tekur til allra refsiverðra brota, hvort heldur eftir hinum alm. hegningarlögum eða öðrum lögum. Samkvæmt 56. gr. núgildandi hegningarlaga er ekki heimilt að kveða upp skilorðsbundinn dóm, þegar dæmdar eru fésektir eftir öðrum lögum en hinum alm. hegningarlögum, en sú takmörkun er hér felld niður. Dæma má skilorðsbundið, þó að opinbert refsímál skuli aðeins höfða eftir kröfu þess, sem misgert var við, eða refsikrafa verði einungis uppi höfð í einkamáli.

Heimildin tekur aðeins til refsingar, en ekki annarra viðurlaga brots. Upp-taka eignar, svipting réttinda og önnur viðurlög, sem greinir í VII. kafla alm.

hegningarlaga, verða því ekki dæmd skilorðsbundnum dómi, og sama gildir um ómerkingu ummæla samkvæmt 1. mgr. 241. gr., birting dómsatriða samkvæmt 2. mgr. sömu gr. og 2. mgr. 148. gr., svipting erfðaréttar samkvæmt 265. gr. svo og brottvísun úr landi.

Heimildinni eru ekki sett nein takmörk, að því er tekur til tegundar afbrots, aldurs sakbornings, áður genginna refsídóma yfir honum né þyngd refsingar. Er hér ekki um breytingu að ræða frá núgildandi rétti, nema að því er varðar þyngd refsingar, en samkvæmt 56. gr. núgildandi hegningarlaga er ekki heimilt að dæma refsingu skilorðsbundið, ef hún fer fram úr sektum, tveggja ára varðvaldi eða eins árs fangelsi. Þessi takmörkun er felld niður í frv. Þykir ekki varhugavert að leggja á vald dómstóla að meta hverju sinni, hvort refsing skuli vera skilorðsbundin.

Samkvæmt b-lið 1. mgr. hafa dómstólar heimild, eins og í núgildandi lögum, til að ákveða skilorðsbundna frestun á fullnustu refsingar. Auk þess er það nýmæli sett í a-lið, að dómstólum sé einnig heimilt að fresta ákvörðun um refsinguna sjálfa. Áður hefur verið rætt um rök til þess, að þetta nýja ákvæði er sett, og vísast til þess. Ekki þykir ástæða til að setja ákvæði í frv., er bindi hendur dómstóla um notkun þessara mismunandi úrræða í einstökum tilfellum, og ákvæði til leiðbeiningar um það efni mundi verða svo almennt orðað, að það hefði lítið gildi. Gert er ráð fyrir, að heimild a-liðs verði einkum notuð, þegar aðila eru sett sérstök skilyrði samkvæmt 1.—6. tölulið 3. mgr., en heimild b-liðs, þegar dómur er ekki háður öðru skilyrði en því, að aðili gerist ekki sekur um nýtt brot á skilorðstímanum. Frá þessari reglu geta dómstólar þó vikið, þegar þeim þykir henta.

Um 2. mgr. Skilorðstími skal jafnan vera tiltekinn í dómi, sbr. 1. mgr. Um lengd skilorðstíma vísast til athugasemda við 2. mgr. 56. gr. Upphaf skilorðstíma ber ávallt að ákveða í dómi, og verður væntanlega, eins og verið hefur, að jafnaði miðað við dómsuppsögu. Þegar máli er áfrýjað, getur hegðun sakbornings á áfrýjunartímanum haft áhrif á lengd þess skilorðstíma, sem Hæstiréttur kann að ákveða.

Um 3. mgr. Hér eru greind skilyrði þau, sem skylt er eða heimilt að láta sakborning sæta á skilorðstímanum.

Fyrst er það skilyrði, að aðili gerist ekki sekur um nýtt brot á skilorðstímanum. Þetta skilyrði er lögbundið, og verður ekki frá því vikið, er skilorðsdómur er upp kveðinn. Samkvæmt frv. eru öll brot, sem aðili fremur á skilorðstímanum, látin varða skilorðsrofum, hvort sem þau eru stór eða smá og hvort heldur refsing er við þeim lögð í alm. hegningarlögum eða öðrum lögum. Annað mál er það, að dómstólum er, þrátt fyrir slík skilorðsrof, heimilað í 60. gr. frv. að láta skilorð haldast eftir sem áður. Þykir heppilegra að leggja þetta undir mat dómstóla hverju sinni, heldur en að ákveða í lögum, að tiltekna tegundir brota skuli ekki hafa skilorðsrof í för með sér, svo sem gáleysisbrot og brot, er aðeins varða sektum, sbr. 1. gr. laga nr. 39/1907. Ef aðili verður á skilorðstímanum uppvís að nýju broti, sem hann hefur framið, áður en skilorðsdómur gekk, þá er þar að vísu ekki um eiginleg skilorðsrof að ræða, en samkvæmt 60. gr. getur það valdið því, að mál verði tekið fyrir af nýju og nýr dómur kveðinn upp án skilorðs, einnig um brot það, sem skilorðsdómur tók áður til.

Önnur skilyrði fyrir frestun á ákvörðun eða fullnustu refsingar eru talin í 1.—6. tölulið. Er dómstólum heimilt, en ekki skylt, að setja slík skilyrði. Rétt þykir að hafa tæmandi ákvæði um þau í lögum, svo að aðila verði ekki sett skilyrði, sem löggjafinn hefur ekki gert ráð fyrir.

Um 1. tölulið. Skilyrði um umsjón með sakborningi á skilorðstímanum er ekki nýmæli, því að sams konar ákvæði er í 2. mgr. 56. gr. núgildandi hegningarlaga. Starf umsjónarmanns á ekki að vera fólgið í því einu að kynna sér hegðun aðila til að genga úr skugga um, hvort hann fullnægir settum skilyrðum. Umsjónarmaður á að hafa persónulegt samband við aðila, svo sem föng eru á, leiðbeina honum og veita honum ráðleggingar í vandamálum hans, aðstoða hann um

öflun samastaðar, atvinnu, menntunar o. s. frv., og yfirleitt leitast við að halda honum að siðlegum lifnaðarháttum. Oft mundi umsjónarmaður geta fengið ólaunaða sjálfboðaliða, sérstaklega úr hópi vandamanna sakbornings, sér til aðstoðar í þessari viðleitni.

Heimilt er að dæma skilyrði samkvæmt 1. tölulið eitt sér, en oftast mundi vera heppilegt að dæma jafnframt skilyrði samkvæmt 2. tölulið, þar sem það veitir umsjónarmanni styrkari heimild til að setja aðila sérstök fyrirmæli um breytni sína. Ef sett eru skilyrði samkvæmt 2.—5. tölulið, ber ávallt að ákveða umsjón, með því að þá er nauðsynlegt að fylgzt sé með breytni aðila. Að sjálfsögðu er einnig heimilt að dæma umsjón jafnframt skilyrði 6. töluliðs.

Heimilt er dómstólum að dæma umsjón nokkurn hluta skilorðstímans, t. d. meðan dvöl á hæli stendur samkvæmt 4. tölulið.

Um 2. tölulið. Hér eru greind ýmis atriði, sem snerta almenna lifnaðarhætti og lífsvenjur sakbornings. Skilyrði samkvæmt þessum tölulið mundi einkum koma til greina um unga afbrotamenn. Gert er ráð fyrir, að við setningu skilyrðisins sé í dómi vitnað til 2. töluliðs í heild sinni, en að umsjónarmaður taki síðan nánari ákvarðanir. Ber honum þá að velja hverju sinni þá ráðstöfun, sem hann telur best hæfa, og íþyngja ekki skjólstæðingi sínum um nauðsyn fram. Getur umsjónarmaður svo fellt niður fyrirmæli og breytt um ráðstafanir á umsjónartímanum eftir ástæðum.

Skilyrði um dvalarstaði kemur einkum til greina, þegar heppilegt er að koma aðilja burt úr umhverfi því, þar sem hann hefur framið afbrot, sbr. það, sem tíðkamt hefur, að aðilja sé komið fyrir á góðu sveitaheimili. Slík fyrirmæli ber þó ekki að setja, nema aðilja sé vis samastaður annars staðar. Fyrirmæli um öflun menntunar, bóklegrar eða verklegrar, mundu einkum eiga við um unga menn, enda standi aðilja kennsla til boða og fjárhagsvandkvæði séu ekki í vegi fyrir fullnæggingu skilyrðis. Fyrirmæli um vinnu eru háð því, að atvinna sé fánleg, og má því ætla, að þau yrðu sérstaklega sett í sambandi við tiltekna vinnu, sem aðili ætti kost á, e. t. v. fyrir milligöngu umsjónarmanns. Þá er líklegt, að fyrirmæli um umgengni við aðra menn yrðu oftast á þá leið, að aðilja væri bannað að umgangast fyrri félagi, sem haft hafa slæm áhrif á hegðun hans, einkum menn, sem hefðu orðið honum samseki um afbrot. Svipað má segja um fyrirmæli um notkun tómstunda. Þau gætu einnig miðað að því að firra aðilja vinnautn og óreglu í því sambandi.

Um 3. tölulið. Skilyrði samkvæmt þessum tölulið verða aðallega sett þeim aðiljum, sem framið hafa afbrot með áhrifum áfengis eða deyfilyfja. Þar sem hér er aðeins um skilyrði að ræða, varða rof á þeim ekki viðurlögum samkvæmt 2. mgr. 123. gr. sbr. 64. gr. alm. hegningarlaga. Ef dómstóll telur við eiga að setja aðilja fyrirmæli í dómi samkvæmt 64. gr., er honum það vitanlega heimilt, þó að dómur sé gerður skilorðsbundinn að öðru leyti, en skilyrði samkvæmt 3. tölulið mundi þá ekki koma til greina.

Um 4. tölulið. Skilyrði það, sem hér greinir, verður því aðeins notað, að til sé hæli, sem henta þykir aðilja með tilliti til brots hans og persónulegra ástæðna og að unnt sé að veita honum þar viðtöku. Verður dómstóll að afla sér vitneskju um þetta, áður en dómur gengur. Þegar slíkt skilyrði er sett, ber að tiltaka dvalartímann í dómi, en lagt er á vald ráðherra að stytta hann eða fella skilyrðið niður vegna breyttra ástæðna, sbr. 2. mgr. 58. gr. frv. Dvöl aðilja á hælínu er skilyrði, en ekki skylda. Hann yrði því ekki fluttur þangað með valdi, og óheimilt væri að hindra för hans af hælínu. Í stað þessa skilyrðis getur dómstóll dæmt aðilja hælisvist samkvæmt 65. gr. hegningarlaganna, ef það þykir hentara. RoF á skilyrði 4. töluliðs gæti einnig leitt til þess, að aðilja yrði með nýjum dómi dæmd nauðungarvist á hælínu, ef lög stæðu til þess, sbr. 65. gr. hegningarlaganna, 31. gr. laga nr. 95/1947 og lög nr. 55/1949.

Um 5. tölulið. Þetta skilyrði gæti einkum hentað, þegar hætta er á, að aðili

eyði tekjum sínum eða eignum í óreglu eða með öðrum hætti sér til tjóns. Skilyrðið snertir ekki á neinn hátt umráðarétt aðilja yfir fé sínu eftir reglum lögræðis- laga.

Um 6. tölulið. Ekki hafa allir verið á einu máli um það, hvort heppilegt sé að setja aðilja skilyrði um greiðslu fébóta, eins og hér er gert ráð fyrir. Einkum hefur þetta þótt tvísýnt, þegar aðili hefur gerzt sekur um auðgunarbrot og er veikur fyrir á því sviði. Mundu þá skilyrði um greiðslu fébóta geta freistað hans til nýs auðgunarbrotis í því skyni að fullnægja greiðslunni. Þessi rök þykja þó ekki næg til að sleppa skilyrðinu með öllu. Þegar aðili hefur næg efni til að greiða bætur, er hentugt að setja skilyrðið, svo og þegar vinnutekjur hans gera honum kleift að greiða bætur smám saman. Greiðslufall mundi ekki valda skilorðsrofum, þegar það er afsakanlegt, sbr. orðalagið „eftir getu“. Þetta skilyrði þrengir ekki neitt heimild kröfuhafa til að krefjast greiðslu skuldarinnar með venjulegum hætti.

Um 4. mgr. Áður hefur þess verið getið, að ekki þyki heppilegt að veita dómstólum heimild til að dæma með sama dómi bæði skilorðsbundna og óskilorðs- bundna refsivist. Þar á betur við skilorðsbundin reynslulausn samkvæmt 40. gr. og skilorðsbundin náðun. Öðru máli gegnir, þegar dæma má samtímis fésektir og refsiv- ist, hvort heldur um eitt eða fleiri brot er að ræða; sbr. 2. mgr. 49. gr. og 4. mgr. 77. gr. Getur þá hentað að hafa sektina óskilorðsbundna, þó að dómur sé að öðru leyti skilorðsbundinn.

Um 5. mgr. Um efni þessarar mgr. vísast til athugasemda við 6. mgr. 56. gr. frv.

Um 58. gr.

Í sambandi við skilyrði um umsjón kemur til álita, hvort eftirlit og nánari ákvarðanir varðandi umsjónina eigi að vera í höndum ráðherra eða dómstóla. Að athuguðu máli hefur þótt hentara, að framkvæmdin væri falin ráðherra. Það er hvort tveggja, að meira samræmi verður í framkvæmdinni, þegar hún er á einni hendi, og að það yrði mjög þungt í vöfum, ef breytingar á ráðstöfunum eða fyrir- mælum á skilorðstímanum þyrfti jafnan að bera undir dómstóla. Hér hefur því sú leið verið valin að fela ráðherra skipun umsjónarmanns, og nánari framkvæmd um umsjón látin lúta valdi hans. Ráðherra ber því ekki einungis að færa til réttari vegar, ef fyrirmæli umsjónarmanns hafa ekki stoð í dómi, heldur og að breyta fyrir- mælum, milda þau eða herða eftir atvikum, svo og að fella þau niður, ef hann telur þau ekki eiga við. Í 2. mgr. er ráðherra og veitt viðtæk heimild til að breyta skil- yrði um dvöl á hæli eða fella það niður. Oft geta ástæður breytt þannig, að slíkrar dvalar sé ekki lengur þörf eða að hún verði að teljast óheppileg. Sem dæmi má nefna, að aðili veikist, að honum bjóðist heppileg atvinna, sem hann vill hlíta, o. s. frv. Þar sem hér er aðeins um skilyrði að ræða, er ekki ástæða til að leita úrlausnar dómstóla hverju sinni um þessi atriði.

Um 59. gr.

Í þessari grein ræðir um rof aðilja á sérstökum skilyrðum, sem honum kunna að hafa verið sett í dómi samkvæmt 1.—6. tölulið 3. mgr. 57. gr., svo og fyrirmælum, sem umsjónarmaður eða dómsmálaráðherra hafa sett honum í því sambandi.

Um 1. mgr. Skilorðsrof valda því, að mál má taka upp af nýju fyrir dómi með þeim afleiðingum, sem greindar eru í 3.—5. mgr. þessarar greinar. Verður það aðeins gert eftir kröfu dómsmálaráðherra. Mál telst tekið fyrir af nýju, þegar bókun um það er gerð í þingbók. Hafi málið ekki komið fyrir dóm, áður en skilorðstíma lauk, verður aðilja ekki lengur gerð refsíabyrgð út af broti því, sem skilorðsdómur tók til, enda þótt skilorðsrof sannist.

Um 2. mgr. Þar sem í skilorðsdómi felast mikilvæg réttindi til handa sak- borningi, þykir rétt að veita honum kost á að bera undir úrlausn dómstóla, hvort atvik þau, sem honum eru gefin að sök sem skilorðsrof, eigi að hafa þau áhrif, að

skilorð sé niður fallið. Ber þá undir dómstóla að meta meðal annars, hvort sönnur séu færðar á atvik það, sem skilorðsrofum á að valda, ef aðili synjar þess, hvort fyriræli það, sem talið er rofið, hafi stoð í skilorðsdómi, hvort verið hafi á valdi aðilja að fullnægja skilyrðum og hvort atvikið sé svo lítilvægt, að það verði ekki metið til skilorðsrofa.

Um 3. mgr. Rétt þykir að veita dómstólum heimild til að ákveða, að frestun skuli haldast áfram samkvæmt skilorðsdóminum, þó að skilorðsrof séu sönnuð. Mundi það einkum koma til álitá, þegar skilorðsrof eru smávægileg eða afsakanleg og yfirleitt bera þess ekki vott, að framhaldandi frestun sé gagnslaus. Oft gæti þá komið til greina að setja aðilja ný skilyrði, sem ætla mætti, að betur ættu við samkvæmt fenginni reynslu. Úrskurð dómara um, að frestun skuli haldast, getur dómsmálaráðherra kært til Hæstaréttar, en aðili ekki.

Um 4. mgr. Hér ræðir um það tilvik, að í skilorðsdómi hafi ákvörðun um refsingu verið frestað með sérstökum skilyrðum, en þau skilyrði rofin. Ef dómstóll lætur ekki skilorðsdóminn haldast samkvæmt 3. mgr., getur hann nú ákveðið refsingu, með eða án skilorðs. Ákvörðun refsingar í nýjum skilorðsdómi mundi fela í sér áminningu til aðilja um að gæta framvegis betur settra skilyrða.

Um 5. mgr. Þessi málsgrein tekur til þess, að frestað hafi verið fullnustu refsisdóms, en skilorð rofið. Ef frestur er þá ekki veittur samkvæmt 3. mgr., ber dómara að ákveða fullnustu dóms, og þarf ekki sérstakur úrskurður að ganga um það.

Um 60. gr.

Þessi grein fjallar um afleiðingar þess, að aðili hefur annaðhvort gerzt sekur um nýtt brot á skilorðstímanum eða orðið uppvis að áður ódæmdu broti, sem hann hefur framið fyrir uppsögu skilorðsdóms. Ef réttarrannsókn út af slíku nýju broti hefst ekki, fyrr en eftir að skilorðstíma er lokið, hefur hið nýja brot engin áhrif á skilorðsdóminn. Er þá ekki lengur heimilt að láta aðilja sæta refsingu fyrir brot það, sem sá dómur tók til. Hins vegar er vitanlega heimilt að dæma aðilja refsingu fyrir nýja brotið, ef sök er ekki fyrnd eða fallin niður af öðrum ástæðum, og er á valdi dómstóla að ákveða, hvort sá dómur skuli vera skilorðsbundinn.

Hér á eftir verður aðeins það tilvik haft í huga, að réttarrannsókn út af nýju broti hafi hafizt, áður en skilorðstíma lauk. Er dómstólum þá heimilt samkvæmt frv. að velja milli tveggja aðalleiða:

a. Dómstóll getur haldið málunum aðgreindum, þannig að skilorðsdómurinn haldist, en hið nýja brot sé dæmt sér í lagi. Sá dómur verður þó að vera óskilorðsbundinn, því ekki er hentugt, að tveir eða fleiri skilorðsdómar hvíli samtímis á aðilja. Gert er ráð fyrir, að skilorðsdómur verði einkum látinn haldast, þegar hið nýja brot hefur verið framið af gáleysi eða varðar aðeins sektum. Sem dæmi má nefna, að skilorðsdómur fjalli um auðgunarbrot, en að síðar komi til brot á umferðarlöggjöf og XXIII. kafla hegningarlaganna. Fleiri sjónarmið koma þó hér til greina, svo sem að hið nýja brot sé smávægilegt eða að brotin séu mjög mismunandi tegundar.

b. Dómstóll lætur hið nýja brot valda því, að bæði málin séu tekin fyrir og dæmd í einu lagi. Er þá einnig um tvær leiðir að velja.

1) Kveða má upp nýjan skilorðsbundinn dóm, sem þá tekur til beggja brotanna. Eðlilegt er, að þessi leið verði farin, þegar svo stendur á, að nýja brotið var framið, áður en skilorðsdómur gekk, en sá dómur hefði orðið allt að einu skilorðsbundinn, þó að þá hefði verið dæmt um bæði brotin. En þó að nýja brotið sé framið, eftir að skilorðsdómur gekk, getur verið ástæða til að láta skilorð taka til beggja brotanna, og þá eftir atvikum með breyttum skilyrðum frá því, sem áður var ákveðið. Sem dæmi má nefna, að síðara brotið sé mjög smávægilegt, og ekki þyki ástæða til að dæma það sér í lagi óskilorðsbundnum dómi. Þegar skilorðsdómur er dæmdur samkvæmt framansögðu, geta dómstólar valið á milli þess að fresta

ákvörðun um refsingu og fullnustu refsingar. Þó mundi síðari leiðin ávallt verða farin, ef refsing hefur verið tiltekin í fyrri dóminum.

2) Óskilorðsbundinn dómur er kveðinn upp, og refsing dæmd í einu lagi fyrir bæði eða öll brotin. Sú leið verður valin, þegar það þykir hafa sýnt sig, að skilorðsdómur komi ekki að gagni.

Um 61. gr.

Um 1. mgr. Hér er tekið upp óbreytt að efni til ákvæði úr 61. gr. nógildandi hegningarlaga.

Um 2. mgr. Samkvæmt 1. mgr. 84. gr. hegningarlaganna er heimilt að svipta mann, sem dæmdur er skilorðsbundnum dómi, réttindum eftir 3. mgr. 68. gr. laganna, en réttindin fær hann aftur af sjálfu sér, að reynslutíma liðnum, ef hann heldur skilorðið. Í þessari mgr. 61. gr. frv. er gerð sú breyting á nefndu ákvæði 84. gr., að aðili, sem hlýtur skilorðsdóm, skuli halda þessum réttindum, og glatar hann þeim þá aldrei, ef hann heldur skilorðið. Höfuðmarkmið skilorðsdóma er að samlaga sakborning samfélaginu af nýju, og mundi réttindasvipting ávallt verka öfugt við þá viðleitni.